

MUSEERNE HELSINGØR
Skibsklarerergaarden

Barn i Sundtoldstiden

Elevmateriale

MUSEERNE
HELSINGØR

MUSEERNE HELSINGØR
Skibsklarerergaarden

MUSEERNE HELSINGØR
Værftmuseet

MUSEERNE HELSINGØR
Flynderupgård

MUSEERNE HELSINGØR
Bymuseet

I Helsingør skal I besøge en skibsklarerergaard, hvor I vil opleve hvordan livet var for ca. 200 år i denne by. I kommer til at opleve livet fra to forskellige børns synvinkel: Skibsklarerers datter Hildegard og en skibsdreng der ankom til Helsingør med et hollandsk fragtskib.

..livet for 200 år siden...

Hvordan så
man ud?

Hvordan
talte man?

Kunne man
skrive og læse?

Hvad legede
man?

Hvad undrer du dig over? Find på to spørgsmål mere og skriv dem i taleboblerne

Barn i Sundtoldstidens Helsingør

Hildegard

For ca. 200 år siden boede der en pige i Helsingør, der hed Hildegard Lundwall. Hun var yngste datter af en skibsklarerer, havde seks ældre søskende, en hund og en mor. Fordi hendes far var skibsklarerer, var hun født ind i den rige del af samfundet.

I får mulighed for at opleve hvordan Hildegard levede.

Isbrandt

For ca. 200 år siden kom der mange udenlandske søfolk til Helsingør. Skibene der sejlede forbi Helsingør skulle betale told for de varer de havde i lasten på skibet. Den hed **Øresundstold** og den skulle betales i Helsingør.

I skal være skibsdrengen Isbrandt fra Holland, der er sendt til Skibsklarerergaarden for at proviantere til skibets videre sejlads.

Ordforklaringer

For 200 år siden var meget anderledes end det er i dag. Sproget var også lidt anderledes. I teksterne på de næste sider, bliver der nogle gange brugt ord, der ikke er så almindelige i dag.

Skriv hvad disse ord betyder. Slå dem op i en ordbog eller google dem.

- **Proviantere** = _____
- **Herberg** = _____
- **Guvernante** = _____
- **Kusk** = _____
- **Skibslast** = _____
- **Spadsere** = _____

Hildegard tænker tilbage

I min barndom syntes jeg, at sommeren altid var dejlig, og at solen altid skinnede. Til gengæld havde vi om vinteren megen is og sne. Jeg har mange gange spadseret over isen til Helsingborg. En vinter lå isen her til lands ind i april. Hele havnen lå fuld af skibe, og her var over 1000 fremmede søfolk i byen.

Om aftenen gik far med os på broen for at se på isen, når den skruede. Det var et herligt syn, især i måneskin. Man hørte hele tiden en sagte hvirken, og pludselig rejste en mægtig isblok sig til vejrs, og med et brag faldt den ned over sine kammerater, og til slut dannede der sig hele isbjerge.

I min barndom faldt der meget mere sne end nu. Da havde man store kanepartier med pyntede heste med smukke kanetæpper og flyvende fjerbuske og bal om aftenen. Dengang syntes man, at vinteren også var en herlig tid. Man var ung og tænkte ikke på, hvor frygtelig vinteren kan være for de fattige.

Hvad er anderledes dengang?

Hvad beskriver Hildegard, der er anderledes fra det Helsingør/Hellebæk I kender i dag?

Skriv flere ting I har i dag, som I tror Hildegard ikke havde i hendes barndom

Skriv det i boksen herunder. Det kan være med enkle ord eller korte forklaringer.

- Dengang i forhold til nu

Prøv at se om I kan finde ud af hvad **øresundstolden** var for noget, hvornår det fandtes, hvorfor det var der og om det var godt eller skidt for dem der boede i Helsingør.

I må gætte, skrive det I ved i forvejen eller bruge nettet.

Skriv det i boksen herunder. Det kan være med enkle ord eller korte forklaringer.

- Øresundstold

Hvad er en skibsklarerergaard?

I gamle dage var nogle af husene så store at man kaldte dem en gård. Også selv om de lå inde midt i byen.

En skibsklarerergaard var skibsklarerers bolig, kontorer, provianteringsbutik, herberg og skipperstue.

En skibsklarers arbejde består i at hjælpe skippere med at beregne og betale den korrekte øresundstold for deres last. Dette krævede megen udregning. I tillæg havde skibsklarere altid en provianteringsbutik, hvor skipperne kunne handle proviant til deres videre sejlur. Derfor var han også en købmand.

Skibsklareren boede her sammen med sin familie, men også sammen med alle de tjenestefolk der var i huset: husjomfru, guvernante, barnejomfru, kusk, unge kontorister, karle, tjenestepiger...

Skolen

I starten af 1800-tallet gik de fleste børn i skole. I hvert i et par timer nogle gange, når de ikke skulle hjælpe deres familie på gården eller i huset. Der er stor forskel på, hvad de lærte dengang og det I lærer i dag. Det var vigtigt, at børnene kunne recitere (=lære og sige udenad) Guds ord i salmer og citater fra biblen. Man rejste sig op ved siden af sin skrivepult, når man fik ordet. Ofte skulle klassen i kor gentage hvad læreren sagde, når han underviste, og hvis man sagde forkert, fik man et rap over fingrene med spanskrøret.

På skibsklarerergaarden skal I prøve at læse en tekst med gotiske bogstaver og I skal skrive med fjerpen og blæk som man gjorde dengang.

Hildegard fortæller:

”Far kunne ikke lide, at vi skulle gå i skole. Derfor havde vi først en guvernante og senere forskellige lærere og lærerinder, som kom hjem til os og underviste os. En af dem var frøken Solter. Hun var vistnok meget dygtig, men noget så træagtig og kedeligt skulle man lede længe efter. Det der interesserede mig mest i hendes timer var astronomi. Dertil glædede jeg mig altid, omendskønt det var noget, der skete uden for skoletiden, da det jo altid måtte være om aftenen. Så var hun levende og interessant. En smuk stjernehimmel er da også det dejligste syn, man kan tænke sig.”

Kaptajner og sømænd går i land

Om morgenen kl. 4 blev der løsnet et kanonskud fra vagtskibet til tegn på, at nu måtte kaptajnerne have lov at gå i land. Så var toldkammeret og alle skibsforretningerne åbnede, og nu begyndte livet i havnen og den nærmeste del af byen, hvor skibshandlerne boede.

Her var altid en masse søfolk af alle nationaliteter. Derfor var her også lidt uroligheder imellem de forskellige matroser, som udartede sig til mere eller mindre blodige slagsmål.

Skibsdrengen Isbrandt var den yngste på skibet. Hans opgave er at proviantere i butikken.

Digt en historie fra 'de 7 verdenshave'

Du skal forestille dig, at du er Isbrandt, og er ombord på et stor hollandsk fragtskib på vej til Helsingør.

I historien skal du bruge minimum 5 af de søfartsord, der står på næste side. Skriv historien her på siden, på din computer eller i dit skrivehæfte.

Søfartsord

Skibes navne

S/S Der står altid forkortelser foran skibes navne. S/S er en forkortelse for “Steam Ship”, altså “Damp Skib”. På motorskibe er forkortelsen M/S og står for “Motor Ship”, altså “Motor Skib”.

Skibets rum og tilbehør

Bro Rum hævet over dækket, hvor rattet står

Dæk Det udendørs gulv

Dørk Gulv

Kabys Køkken

Kahyt Kaptajnens og maskinmesterens værelse

Køje Vindue

Lejder Trappe/stige

Lukaf Besætningens soverum

Messe Besætningens spiserum

Salon Kaptajnens og maskinmesterens arbejds- og spiserum

Servante Vaskefad til ansigt og krop

Skibets ender

Agter Skibets bagende

Bagbord Skibets venstre side

For Skibets forende

Styrbord Skibets højre side

Fragteaktivitet

Laste Flytte gods til skibet

Losse Flytte gods fra skibet

Køkkenaktivitet

Bakstørn Opvask

Pøs Spand

Skidtpøs Skraldespand

Rebaktivitet

Kapstan Spil til tovværk, som flytter skibet tættere på kajen

Kasteline Reb med knob forenden, som kan kastes ind på kajen fra skibet

Knob Fællesbetegnelse for knuder bundet med reb

Kvejle At lægge reb i cirkler

Mandskab

Kaptajn Skibets øverste chef

Fyrbøder Arbejder i maskinrummet

Kok Laver mad til besætningen

Maskinmester Chef i maskinrummet

Matros Arbejder på dækket med tovværk

Messedreng Vasker op, serverer, holder rent og hjælper kokken

Styrmand Sætter skibets kurs, chef for matroserne

Ansættelse på et skib

Afmønstring Afslutning af arbejdet om bord

En tørn En arbejdskrævende vagt om bord

Påmønstring Ansættelsesstart af arbejdet om bord